

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Tängsta

Områdesnummer: SE0250052

Areal: 199,7 ha

Kommun: Köping

Lägesbeskrivning: ca 11 km norr om Köping

Ägandeförhållande: Statligt (Naturvårdsverket)

Områdestyp: SAC enligt art- och habitatdirektivet
och SPA enligt fågeldirektivet

SPA förklarad av regeringen december 1996

SAC föreslaget som pSCI januari 1997
fastställd som SCI januari 2005
förklarad som SAC mars 2011

Ingående naturtyper:

- Öppna mossar och kärr (7140)
- Taiga (9010)
- Lövsumpskog (9080)
- Skogbevuxen myr (91D0)

Ingående arter:

Grön sköldmossa (1386), Platt spretmossa (1984)

Bivråk (A072), Järpe (A104), Tjäder (A108), Päruggla (A223), Spillkråka (A236), Tretåig hackspett (A241)

Nuvarande skyddsform utöver Natura 2000

Naturresevat

Bevarandeplan fastställd/uppdaterad: 2013

För varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden (naturtyper och arter), vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Bevarandeplanen ska fungera som en hjälp för fortsatt bevarande av naturvärdena i Natura 2000-området och som ett underlag vid eventuella tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska vara ett levande dokument och den kommer att ändras och kompletteras när ny kunskap erhålls för området eller om naturvårdsinriktad skötsel och om arters ekologi.

© Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

Innehåll

1.1	Vad är Natura 2000?	2
1.1.1	Tillståndsplikt och samråd	2
1.1.2	Exempel på annan lagstiftning för området	2
1.2	Områdesbeskrivning	3
1.3	Syfte	3
1.4	Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet	4
1.5	Ingående arter enligt art o habitatdirektivet	4
1.6	Ingående arter enligt fågeldirektivet	4
1.7	Definition av naturtyper samt bevarandemål	4
1.7.1	Öppna mossar och kärr (7140)	4
1.7.2	Taiga (9010)	5
1.7.3	Lövsumpskog (9080)	7
1.7.4	Skogbevuxen myr (91D0)	7
1.8	Hotbild - vad kan påverka naturtyperna negativt?	8
1.9	Arternas ekologiska krav och bevarandemål	9
1.9.1	Grön sköldmossa (<i>Buxbaumia viridis</i>)	9
1.9.2	Platt spretmossa (<i>Herzogiella turfacea</i>)	9
1.9.3	Bivråk (<i>Pernis apivorus</i>)	10
1.9.4	Järpe (<i>Bonasa bonasia</i>)	10
1.9.5	Tjäder (<i>Tetrao urogallus</i>)	11
1.9.6	Pärluggla (<i>Aegolius funerus</i>)	11
1.9.7	Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)	12
1.9.8	Tretåig hackspett (<i>Picoides tridactylus</i>)	12
1.10	Hotbild - vad kan påverka arterna negativt?	13
1.11	Bevarandeåtgärder	13
1.12	Uppföljning	13
1.13	Förankring av området och bevarandeplanen	13
1.14	Typiska arter	14
1.14.1	Öppna mossar och kärr (7140)	14
1.14.2	Taiga (9010)	15
1.14.3	Lövsumpskog (9080)	16
1.14.4	Skogbevuxen myr (91D0)	17
1.15	Litteratur	18

1.1 Vad är Natura 2000?

Länderna i EU samarbetar för att bevara det europeiska växt- och djurlivet för framtida generationer genom att bygga upp ett s.k. ”ekologiskt nätverk” av naturområden som kallas Natura 2000. Arbetet grundas på två EU-direktiv, *fågeldirektivet* och *art- och habitatdirektivet*. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU-direktiven bestämda naturtyper och arter.

1.1.1 Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs tillstånd, enligt 7 kap 28a § miljöbalken, för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Även *verksamheter eller åtgärder utanför ett Natura 2000-område omfattas av tillståndsplikt om de på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område*. Så kan t.ex. byggnation av väg eller hus, avverkningar i eller i omedelbar närhet av ett område och alla åtgärder som kan påverka hydrologin i Natura 2000-området vara tillståndspliktiga. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område bör man samråda med Länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig om en skogsbruksåtgärd ska man istället ha samråd med Skogsstyrelsen innan en åtgärd påbörjas.

Tillstånd krävs inte för skötsel och förvaltningsåtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området samt för verksamheter som påbörjats före och pågick den 1 juli 2001. Förändringar av sådana verksamheter kan däremot vara tillståndspliktiga.

Om ett nekat tillstånd innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras har verksamhetsutövaren rätt till ersättning.

1.1.2 Exempel på annan lagstiftning för området

Natura 2000-området Tängsta berörs även av annan lagstiftning. Här nedan listas några regelverk inom natur och miljö, som styr vad man får göra i området.

- Området är naturreservat.
- Delar av objektet berörs av strandskyddet, som gäller 100 m från strandlinjen ut i vattnet och inåt land samt 25 m från vattendrag.
- Fåglarna i området är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845), vilket innebär att det är förbjudet att avsiktligt fånga eller döda fåglarna eller förstöra eller samla in ägg samt förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödnings-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra fåglarnas fortplantningsområden eller viloplatser.
- Arten grön sköldmossa är skyddad enligt 8 § artskyddsförordningen, vilket innebär att det är förbjudet att plocka, gräva upp, eller på annat sätt ta bort eller skada exemplar av växten, och ta bort eller skada frön eller andra delar.

- Det råder förbud mot markavvattnning i Köpings kommun.

1.2 Områdesbeskrivning

Natura 2000-området Tängsta är ett stort och varierat skogsområde som omges av skog- och myrmark åt alla håll utom i öster där det gränsar till jordbrukslandskapet längs med Kölstaån. Området berörs av tre skogsbilvägar men är trots det svårtillgängligt då vägarna inte är öppna för allmänheten. Skogen i Tängsta är mycket varierad. Hällmarkstallskogarna i områdets centrala delar omväxlas av sumpskogar och friskare barrskogar. I öster har skogen högre bonitet och ett påtagligt större inslag av lövträd. Stora delar av skogen är sedan lång tid opåverkad av huggningar och har lokalt rika förekomster av vindfällen, högstubbar och lågor. Andra delar har utsatts för skogsbruk fram till 1950-talet men har på senare tid lämnats orörda. Insprängt i områdets norra delar är sumpstråk med kärr och skogbevuxna myrar medan det i områdets södra del finns en tallmosse. Myrarna är mestadels hydrologiskt intakta.

I lövsumpskogen i områdets östra del har Getrubbäcken sitt utflöde och fortsätter rinna norrut genom området för att längre fram ansluta sig till Kölstaån i öster. Getrubbäcken är dikad sedan minst 100 år tillbaka då en större bit mark längs med bäcken brukades som åker- och slättermark i området. Jordbruksmarken är idag ohävdad och börjar växa igen med buskar och träd.

Tängsta är av stor betydelse för många fågelarter och det har påträffats många sällsynta svampar, mossor, lavar och insekter i området. Många av arterna är knutna till gamla skogar med lång kontinuitet, rikligt med död ved och fuktiga förhållanden.

1.3 Syfte

Bevarandesyftet med Natura 2000-området är att de naturtyper och arter som finns i området ska bidra till att upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region¹.

Bevarandesyftet och de uppgifter som anges i avsnittet ”definition av naturtyper” nedan, motsvarar den beskrivning av bevarandesyfte och värden som omnämns i 17§ Förordningen om områdesskydd. Tillsammans med bevarandemål och bevarandeåtgärderna i denna plan, utgör de underlag för tillståndsprövningar och visar hur myndigheterna behöver arbeta för att motsvara kraven i 16§ Förordningen om områdesskydd.

Prioriterade bevarandevärden

Det främsta bevarandesyftet med detta område är att bevara naturtypen taiga med dess strukturer och arter.

¹ EU har indelats i 9 biogeografiska regioner baserat på huvudsakligen rådande klimat-, mark-, terräng- och vegetationsförhållanden samt mänsklig påverkan. Västmanlands län tillhör den boreala regionen.

Prioriterade bevarandeåtgärder

De naturvårdande skötselåtgärder som anges som i fastställd skötselplan för naturreservatet Tängsta genomförs.

1.4 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. I tabellen anges de naturtyper (fullständigt namn på naturtypen anges inom parentes) som anmälts enligt art- och habitatdirektivet, dess areella utbredning samt bevarandestatus för naturtyperna. Naturtypernas ungefärliga utbredning framgår av kartbilagan.

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Bevarandestatus
7140	Öppna mossar och kärr (Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn)	6,7	Gynnsam
9010	*Taiga (Västlig taiga)	122,7	Ogynnsam
9080	*Lövsumpskog	3,9	Gynnsam
91D0	*Skogbevuxen myr	6,5	Osäker

* = Prioriterad naturtyp

1.5 Ingående arter enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 2. I tabellen anges de arter som anmälts enligt art- och habitatdirektivet samt bevarandestatus för arterna.

Kod	Art	Bevarandestatus
1386	Grön sköldmossa	Gynnsam
1984	Platt spretmossa	Osäker

* = Prioriterad art

1.6 Ingående arter enligt fågeldirektivet

Tabell 3. I tabellen anges de fåglar som anmälts enligt bilaga 1 i fågeldirektivet, övriga våtmarksfåglar som skyddas enligt fågeldirektivet samt bevarandestatus för arterna.

Kod	Art	Bevarandestatus
A072	Bivråk	Osäker
A104	Järpe	Osäker
A108	Tjäder	Osäker
A223	Pärluggla	Osäker
A236	Spillkråka	Osäker
A241	Tretåig hackspett	Osäker

* = Prioriterad art

Δ= Övrig våtmarksfågel

1.7 Definition av naturtyper samt bevarandemål

1.7.1 Öppna mossar och kärr (7140)

Definition av naturtyp

Naturtypen är mångformig och omfattar vitmosse- och mineraluppbygda, fattiga till intermediära, öppna eller mycket glest trädbevuxna myrar. De myrtyper eller myrelement som kan inkluderas är plana eller svagt välvda mossar och tillhörande

laggkärr, nordlig mosse, plana (topogena) kärr, sluttande (soligena; lutning >3%) kärr, backkärr (lutning >8%), samt torvbildande mader (sumpkärr).

Torvtäcket är normalt minst 30 cm djupt, men kan vara tunnare i unga myrar. Gungflyn, mjukmattegolv med vanligen mossrik vegetation som pga. luftvävnad i rotsystemet flyter på vatten eller lös gyttja, inkluderas oavsett torvdjup.

Myrens hydrologi och hydrokemi får inte vara starkt påverkad av mänskliga ingrepp. Slåtter kan bedrivas. Myren kan vara påverkad av mindre ingrepp som orsakat lokal störning i begränsade delar.

Strukturer i torven är sällsynt och utgörs i så fall av mindre tuvbildningar. Trädsikt bestående av träd högre än tre meter får inte ha mer än 30 % krontäckning.

Två undergrupper kan urskiljas:

- Svagt välvda mossar
- Kärr och gungflyn

I Tängsta förekommer undergruppen kärr.

Bevarandemål för naturtypen

Kärren har en intakt hydrologi. De präglas av stabila förhållanden i topografi, struktur och sammansättning (exempelvis i träd- busk- fält- och bottenskiktet). Trädsiktet varierar från helt öppet till glest bevuxet med klen tall. I kärren förekommer rikligt med typiska arter. Arealen öppna mossar och kärr är minst 6,7 ha.

1.7.2 Taiga (9010)

Definition av naturtyp

Naturtypen förekommer i boreal-boreonemoral zon på torr-blöt och näringsfattig-näringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädsiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100% och utgörs av gran, tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder, huvudsakligen brand/naturvårdsbränning, i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå om de utgör ett väsentligt värdehöjande komplement. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattnings.

Näringskrävande örter finns endast undantagsvis.

Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

I naturtypen taiga finns en stor variation av olika skogstyper, från barrsumpskogar till hällmarkstallskogar. Dessa olika skogstyper har delats in i undergrupper till naturtypen. Skötseln utgår ofta från de störningar som har präglat skogstypen historiskt, t.ex. översvämning eller brand. De undergrupper som länsstyrelsen känner till i Tängsta är:

- sumptallskog
- sumpblandskog
- granskog
- tallskog
- hällmarkstallskog
- barrblandskog
- blandskog

Bevarandemål för naturtypen

Naturtypen består av olikåldrig skog med lång kontinuitet och med en stor variation av olika skogstyper. Strukturen och artinnehållet i skogen varierar med bl.a. markens fuktighet. Friska barr- och blandskogar omväxlas med torra hällmarkstallskogar och mer slutna sumpskogar med hög luftfuktighet. Stora delar av skogen är barrdominerad men med inslag av lövträd, främst i de friskare och fuktigare delarna. Det finns gott om gamla och grova träd av både barr och löv. Ett flertal av träden har bohål och i sumpskogarna finns både senvuxna träd och sockelbildning. Det finns även gott om död ved i olika former, grovlekar och nedbrytningsfaser samt rikligt med typiska arter.

Naturtypen präglas av naturliga processer och naturliga, småskaliga störningar, såsom åldrande, avdöende och hydrologi. Sumpskogarnas hydrologi är intakt och genomströmmande bäckar och markvatten påverkar markfuktigheten i dem naturligt. Omvälvande störningar i form av t.ex. storm, insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling. Arealen taiga är minst 122,7 ha.

1.7.3 Lövsumpskog (9080)

Definition av naturtyp

Naturtypen förekommer på näringsrik mark som är fuktig-blöt. Det finns en påverkan från högt grundvatten och översvämning sker normalt årligen. Naturtypen finns på mineraljord, tunna torvtäcken och i vissa fall även på torvmark av lövkärrstorv/vasstorv. Trädsiktets krontäckningsgrad är normalt 50-100%, och ask/triviallöv (var för sig eller tillsammans) med undantag av fjällbjörk utgör minst 50% av grundytan. I södra och mellersta delarna av landet utgörs trädsiktet ofta av klibbal och ibland ask. Längre norrut finns mest gråal och glasbjörk och allra längst i norr även asp. Videarter kan förekomma i både träd- och busksikt. Gran är ett vanligt inslag i naturtypen.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex. plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi får inte vara under stark generell påverkan från markavvattning.

Bevarandemål för naturtypen

Skogen präglas av naturliga processer och naturliga, småskaliga störningar, såsom åldrande, avdöende och hydrologiska fluktuationer. Naturtypen består av olikåldrig lövsumpskog med hög luftfuktighet, skuggiga förhållanden och intakt hydrologi. Getrubbäckens flödesförlopp som börjar i lövsumpskogen är inte påverkat av den äldre dikningen, vilket gör att den rinner genom lövsumpskogen med naturlig hastighet och utan negativ avvattningseffekt. Utbredningen av gran i lövsumpskogen är liten. Det finns gamla träd, trädsocklar och rikligt med död ved i olika grovlekar och nedbrytningsfaser. Till dessa är en artrik flora och fauna knuten, med ett flertal typiska arter. Arealen lövsumpskog är minst 3,9 ha.

1.7.4 Skogbevuxen myr (91D0)

Definition av naturtyp

Naturtypen förekommer på myrar (> 30 cm djupt torvtäcke) som är fuktig-blöt med högt liggande grundvattenyta. Näringsförhållandena är näringsfattiga–intermediära. Trädsiktets krontäckningsgrad är 30-100%. Trädslagsblandningen varierar med myrtyp och näringsförhållanden men glasbjörk, tall och gran är vanliga trädslag.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog m.a.p. egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av t.ex.

plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Skogens hydrologi är inte under stark generell påverkan från t.ex. markavvattning, torvtäkt e.d.

Fält- och bottenskiktet domineras av ris, halvgräs, och vitmossor.

Kantzonen mellan trädklädd fattigmyr och öppen myr är ofta betydelsefull för insekter som kräver båda miljöerna.

Bevarandemål för naturtypen

Naturtypen består av talldominerad skog med inslag av gran och lövträd. Strukturen och artinnehållet i skogen varierar med bl.a. markens fuktighet. Det finns gott om gamla och senvuxna barrträd, somliga med bohål, samt inslag av äldre lövträd. Det finns även gott om död ved i olika former, grovlekar och nedbrytningsfaser samt gott om typiska arter. Naturtypen präglas av naturliga processer och naturliga, småskaliga störningar, såsom åldrande, avdöende och vattenfluktuationer. Hydrologin i marken är intakt. Omvälvande störningar i form av t.ex. storm, insektsangrepp eller översvämning, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling. Arealen skogbevuxen myr är minst 6,5 ha.

1.8 Hotbild - vad kan påverka naturtyperna negativt?

I områdets reservatsföreskrifter råder förbud mot ett antal aktiviteter, bl.a. att avverka, dika eller dikesrensa, bedriva täkt, bortföra död ved, gödsla, framföra motordrivna fordon (annat än på befintliga skogsbilvägar), använda marken för skyttetävling, orienteringstävling eller militära övningar samt utföra en rad olika exploateringar. Därför tas dessa åtgärder inte upp som hot mot området. Om reservatsföreskrifterna skulle ändras i framtiden behöver även hotbilden för området ses över.

Förändring av områdets hydrologi är det största hotet mot naturtyperna eftersom de flesta av dem är beroende av stabila förhållanden med en intakt hydrologi. En förändring i hydrologin leder till konsekvenser för vegetationen samt för torvbildning och torvnedbrytning. Det kan t.ex. leda till igenväxning av de öppna myrmarkerna vilket skulle missgynna många av fåglarna i området. Det är därför viktigt att åtgärder som sker utanför området, främst i områdets närhet, bedrivs på ett sådant sätt att de inte påverkar hydrologin i området negativt. Extra viktigt är detta i och vid sumpstråk, kärr, mossar och bäckar. Exempel på verksamheter som kan ha en negativ påverkan är avverkning, markberedning, dikning, dikesrensning, vägbyggen och liknande exploateringar.

Utbredning av gran i lövsumpskogarna hotar de höga naturvärden som är knutna till den lövrika miljön, bl.a. många av de typiska arterna, då granen tränger undan lövträden. Ett mindre graninslag kan gynna många arter i sumpskogarna så det kan bara anses som ett hot om granen får lov att breda ut sig och dominera. Riklig granförekomst kan även vara ett tecken på att hydrologin i området har försämrats.

Gödsling, spridning av aska och kalkning i omgivande marker förändrar de fysiska och kemiska förutsättningarna i området och kan försämma livsvillkoren för områdets typiska arter.

1.9 Arternas ekologiska krav och bevarandemål

1.9.1 Grön sköldmossa (*Buxbaumia viridis*)

Artens ekologiska krav

Arten växer på multnande stammar och stubbar, i frisk till fuktig barr- eller blandskog. Substratet är murken och mjuk ved av gran, men den kan även förekomma på ved av tall och lövträd. Vanligtvis finns endast några få sporkapslar på varje låga. I sällsynta fall kan grön sköldmossa även förekomma direkt på humusrik skogsmark.

Arten finns i skog som lämnats till fri utveckling, där småskaliga störningar leder till fortlöpande tillförsel av grov död ved i olika former, vilken arten kan växa på.

De substrat som mossan föredrar är relativt kortlivade och därför är det viktigt att det finns en kontinuerlig tillgång på lämplig ved inom spridningsavstånd på varje lokal. Arten förväntas normalt kunna sprida sig som mest 1 m vegetativt, och effektivt 1 km med sporer under en 10-årsperiod.

Artens bevarandemål

Grön sköldmossa förekommer i dagsläget relativt spritt i blandskogarna i Tängsta. Målet är att arten på lång sikt förekommer i området i samma mängd eller ökar, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtypen taiga (9010).

1.9.2 Platt spretmossa (*Herzogiella turfacea*)

Artens ekologiska krav

Arten växer på murken ved, på torvjord eller på socklar av al på fuktiga, skuggiga ställen i sumpskog, gärna med tidvis översvämning. Den gynnas av skogar som lämnats till fri utveckling i brandrefugial miljö (sumpskog). Att det sker småskaliga störningar, som leder till fortlöpande tillförsel av grov död ved i olika former, är en förutsättning för att arten ska finnas. Arten förväntas normalt kunna sprida sig som mest 1 m vegetativt, och 1 km med sporer under en 10-årsperiod.

Artens bevarandemål

Platt spretmossa förekommer i dagsläget sparsamt i blandsumpskogen i Tängsta. Målet är att arten på lång sikt förekommer i området i samma mängd eller ökar, och att den sprider sig vidare in i lövsumpskogen, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtypen lövsumpskog (9080) och taiga (9010, undergrupp blandsumpskog).

1.9.3 Bivråk (*Pernis apivorus*)

Artens ekologiska krav

Bivråken föredrar högproduktiva skogsmarker för sin bosättning, vilket i södra Sverige innebär att lövriska skogstyper i närheten av en sjö eller ett vattendrag är prefererade. För häckande bivråkar är mängden getingar viktig då getinglarver är ungarnas huvudsakliga föda. De vuxna fåglarna livnär sig huvudsakligen på småfågelungar, men även av grodor och troligen till viss del även av humlelarver och puppor.

Artens bevarandemål

Det förekommer häckande par av bivråk i Tängsta. Målet är att arten även i framtiden häckar i området, men antalet häckande par kan variera naturligt mellan åren och med revirens utbredning. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtyperna öppna mossar och kärr (7140), taiga (9010), lövsumpskog (9080) och skogbevuxen myr (91D0).

1.9.4 Järpe (*Bonasa bonasia*)

Artens ekologiska krav

Järpen vill ha en tät blandskog med föryngring av främst gran och en lövträdsandel av al, björk och asp som överstiger 10 %. Granens huvudsakliga funktion är skydd medan alknoppar, alhängen och björknoppar är en viktig vinterfödoresurs. Arten gynnas av hög markfuktighet och förekomst av surdråg, alkärr och bäckar. Järpen är mycket stationär året om inom sitt revir (0,2-0,25 km²). När ett par har etablerat sig på en plats stannar de kvar där så länge biotopen är intakt.

Artens bevarandemål

Järpe förekommer i Tängsta. Målet är att arten även fortsättningsvis ska förekomma regelbundet eller häcka i området. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtyperna öppna mossar och kärr (7140), taiga (9010), lövsumpskog (9080) och skogbevuxen myr (91D0).

1.9.5 Tjäder (*Tetrao urogallus*)

Artens ekologiska krav

För att tjädern ska finnas i livskraftiga bestånd krävs större sammanhängande skogsområden där ett flertal villkor måste vara uppfyllda. Arten rör sig normalt inom ett område i storleksordningen 25 km² och även om någon häckning inte har påträffats inom området är det troligen viktigt för tjädern. Arten är starkt traditionsbunden till speciella lekplatser. Vintertid lever tjädern på tallbarr och tallskött i äldre talldominerade skogar medan den sommartid påträffas i mycket varierande marker, allt från gammal bärrik skog till nyupptagna hyggen.

Våtmarker är en viktig biotop då hönan under den tidiga våren till stor del livnär sig på späda skott av tuvull. Tillgången på proteinrika blad, blommor och frön bestämmer till stor del hönans möjlighet att producera ägg. Dessutom är våtmarker viktiga för kycklingarna då de är rika på insekter vilka är kycklingarnas födoresurs under de första levnadsveckorna.

Artens bevarandemål

Tjädern nyttjar Tängsta som en del av sin livsmiljö. Målet är att arten även fortsättningsvis nyttjar området regelbundet, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtyperna öppna mossar och kärr (7140), taiga (9010), lövsumpskog (9080) och skogbevuxen myr (91D0).

1.9.6 Päruggla (*Aegolius funereus*)

Artens ekologiska krav

Pärugglan föredrar tät granskog, helst sådan med små luckor och öppningar i form av stormfällan etc. men den häckar även frekvent i barr- och lövblandsskogar innehållande tall, björk och asp. I områden med dålig tillgång på bohål accepterar den även ren tallskog. Ett krav på pärugglan är tillgång på lämpliga häckningsplatser i form av trädhåligheter. Den häckar helst i hål av spillkråka, men kan undantagsvis hålla tillgodo med naturliga håligheter och hål av gröngöling och större hackspett. Arten häckar gärna i holk.

Födan består av olika gnagare, främst sork men även skogsmöss, näbbmöss och småfåglar. För god häckningsframgång krävs höga gnagartätheter. Arten påträffas ofta i gränsområden till hyggen och inägor samt till större myrar, förmodligen för att bytestillgången är högre i dessa marker än centralt inne i den täta skogen. Emellertid utsätter sig ”kantugglorna” därmed för en högre predationsrisk från andra ugglor som t.ex. slag- och kattuggla. Pärugglan jagar över arealer i storleksordningen 3-10 km².

Artens bevarandemål

Pärugglan använder sig troligen av Tängsta för födosök. Målet är att arten även fortsättningsvis nyttjar området regelbundet, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens

livsmiljö har samma bevarandemål som naturtyperna öppna mossar och kärr (7140), taiga (9010), lövsumpskog (9080) och skogbevuxen myr (91D0).

1.9.7 Spillkråka (*Dryocopus martius*)

Artens ekologiska krav

Spillkråkans häckning begränsas av tillgången på lämplig föda i form av vedlevande insekter och myror, den födosöker ofta i träd, på stubbar m.m. gärna i rotrötad gran efter hästmyror samt av tillgången på lämpliga häckningsplatser, främst i form av grov asp eller tall. För att spillkråkan skall häcka måste stamdiametern i brösthöjd överstiga 30 cm för asp och 40 cm för tall, medelåldern på utnyttjade tallar är i Uppland 170 år.

Spillkråkan är något av en nyckelart i boreala och nemoboreala skogsekosystem genom att den årligen producerar ett stort antal bohål lämpliga för större hålhäckande fåglar och däggdjur som inte själva kan mejsla ut sitt bo. Under sommarhalvåret i södra Sverige födosöker den över arealer i storleksordningen 100-1000 ha medan den vintertid rör sig över större områden.

Artens bevarandemål

Spillkråkan förekommer i Tängsta. Målet är att arten även fortsättningsvis ska förekomma regelbundet eller häcka i området, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Spillkråkans livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtyperna taiga (9010), lövsumpskog (9080) och skogbevuxen myr (91D0).

1.9.8 Tretåig hackspett (*Picoides tridactylus*)

Artens ekologiska krav

Tretåig hackspett har på många håll minskat kraftigt eller helt försvunnit under senare hälften av 1900-talet, den huvudsakliga orsaken till nedgången är att den kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av skog med ett stort inslag av döda eller döende träd. Arten föredrar olikåldrig naturgranskog med kontinuerlig förekomst av barkborreangripna träd och högstubbar, gärna i sumpskogar, men kan förekomma i flera andra skogstyper så länge kraven på rik födotillgång i form av vedlevande insekter är tillgodosedda. Häckningar har t.ex. konstaterats på brandfält, i lövbrännor och i äldre alstrandskog.

Tretåig hackspett är specialist på barkborrar (larver och vuxna individer) och då tillgången på barkborren fluktuerar med åren är tretåig hackspett mer rörlig än andra hackspettar. Förutom barkborrar håller arten även tillgodo med larver av t.ex. fjärilar, flugor och steklar. Spindlar och mollusker ingår också i dieten. Häckningsreviret för tretåig hackspett är i storleksordningen 25-100 ha och för att den ska lyckas måste mängden död substrat överstiga 10-15m³/ha eller utgöra ca 5 % av den stående biomassan inom en areal av ca 100 ha.

Artens bevarandemål

Den tretåiga hackspetten nyttjar Tängsta som en del av sin livsmiljö. Målet är att arten även fortsättningsvis nyttjar området regelbundet, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Artens livsmiljö har samma bevarandemål som naturtyperna taiga (9010), lövsumpskog (9080) och skogbevuxen myr (91D0).

1.10 Hotbild - vad kan påverka arterna negativt?

Bland illegala verksamheter såsom dikning av sumpskogar, avverkning av träd i reservatet och dylikt finns naturligtvis mycket som skulle kunna påverka arterna negativt, men sådana verksamhet tas inte upp nedan. De hotbilder mot naturtyperna som presenterats tidigare i bevarandeplanen kan i de flesta fall även betraktas som hot mot arterna. Här nedan listas ytterligare och mer artspecifika exempel på vad som ingår i hotbilden

Insamling av platt spretmossa försämrar dess bevarandestatus betydligt. Eftersom platt spretmossa, till skillnad från den gröna sköldmossan, inte är fridlyst eller skyddad enligt artförordningen så är insamling ett hot mot arten.

1.11 Bevarandeåtgärder

Tängsta skyddas idag som naturreservat. Reservatsföreskrifterna och skötselplanen är tillräckliga för att uppnå bevarandemålen i området. Det är dock viktigt att bevaka att gränen inte breder ut sig i lövsumpskogen.

I reservatsbeslutet föreskrivs att Getrudbäcken ska läggas igen. Arbetet med detta började för ca 5 år sedan och utförs i små etapper, då en större fördämning varken är önskvärd för floran och faunan eller praktiskt genomförbar p.g.a. den höga vattenföringen. När bäcken slutligen har blivit tillräckligt igenlagd kommer förhoppningsvis de omgivande gamla åker- och slåttermarkerna, nu igenväxande med träd och buskar, att åter försumpas. Det skulle gynna bl.a. fågellivet i området, t.ex. genom en stor mängd nydöd ved vilket gynnar den tretåiga hackspetten.

1.12 Uppföljning

De mål som har angetts i bevarandeplanen ska följas upp. Bevarandemålen kommer att följas upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Uppföljningen kommer framför allt att ske i skötselkrävande objekt. Naturtyper som inte är skötselkrävande kommer att följas upp där Länsstyrelsen anser det särskilt motiverat, samt i ett mindre antal objekt som ingår i den nationella uppföljningen av Natura 2000.

1.13 Förankring av området och bevarandeplanen

Uttekandet av Natura 2000-området Tängsta och framtagandet av bevarandeplanen har förankrats hos berörda enligt följande:

- Informationsbrev till berörda markägare juni 2004

- Utkast till berörda markägare för underhandssynpunkter januari 2005
- Utkast till Skogsvårdsstyrelsen för underhandssynpunkter maj 2005
- Remiss till berörda markägare, myndigheter m.fl. oktober 2005.
- Bearbetning av bevarandeplanen med beaktande av inkomna synpunkter
- Beslutad av Länsstyrelsen i Västmanlands län december 2005

Efter regeringsuppdrag om kvalitetssäkring utifrån resultatet av 2004-2008-års basinventering:

- Remiss till berörda myndigheter, m.fl. april 2010

1.14 Typiska arter

Typiska arter är mindre allmänna, lätt igenkännbara och lätthittade arter som är typiska för sin naturtyp. Arterna är utvalda för att de reagerar snabbt på förändringar i miljön. De kan också vara en signal på lång kontinuitet eller att habitatet har tillräcklig storlek.

Listorna nedan visar de arter som är typiska för respektive naturtyp på nationell nivå, de arter som Länsstyrelsen känner till att de finns i området är markerade med **fet stil**.

1.14.1 Öppna mossar och kärr (7140)

Kärlväxter

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
brunag	Rhynchospora fusca
dvärgbläddra	Utricularia minor
dybläddra	Utricularia intermedia
dytåg	Juncus stygius
jungfru marie	Dactylorhiza maculata ssp.
nycklar	maculata
kallgräs	Scheuchzeria palustris
kärrespira	Pedicularis palustris
kärrull	Eriophorum gracile
mossnycklar	Dactylorhiza sphagnicola
myrtilja	Narthecium ossifragum
nålstarr	Carex dioica
rundsilesår	Drosera rotundifolia

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
småsilesår	Drosera intermedia
snip	Trichophorum alpinum
storsilesår	Drosera anglica
strängstarr	Carex chordorrhiza
taggstarr	Carex pauciflora
tuvsäv	Trichophorum cespitosum
tätört	Pinguicula vulgaris
vattenbläddra	Utricularia vulgaris
vattenklöver	Menyanthes trifoliata
vitag	Rhynchospora alba
vitstarr	Carex livida

Mossor

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
björnvitmossa	Sphagnum lindbergii
blek skedmossa	Straminergon stramineum
blodkrokmossa	Warnstorfia sarmentosa
brun glansvitmossa	Sphagnum subfulvum
drågvitmossa	Sphagnum pulchrum
flaggvitmossa	Sphagnum balticum
flytvitmossa	Sphagnum cuspidatum

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
mässingmossa	Loeskyrium badium
piskvitmossa	Sphagnum jensenii
praktvitmossa	Sphagnum magellanicum
purpurkrokmossa	Warnstorfia procera
rostvitmossa	Sphagnum fuscum
rubinvitmossa	Sphagnum rubellum
rufsvitmossa	Sphagnum majus

guldskedmossa	Calliergon richardsonii
knoppvitmossa	Sphagnum teres
krokvitmossa	Sphagnum subsecundum
kärrkammossa	Helodium blandowii
kärrkrokmossa	Warnstorfia exannulata
mellanvitmossa	Sphagnum affine
myruddmossa	Cinclidium stygium

röd glansvitmossa	Sphagnum subnitens
röd skorpionmossa	Scorpidium revolvens
snärjvitmossa	Sphagnum austinii
sotvitmossa	Sphagnum papillosum
stor skedmossa	Calliergon giganteum
trubbuddmossa	Cinclidium subrotundum
ullvitmossa	Sphagnum tenellum

Fåglar

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
grönben	Tringa glareola
ljungpipare	Pluvialis apricaria
myrsnäppa	Limicola falcinellus
orre	Tetrao tetrix

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
smålom	Gavia stellata
storspov	Numenius arquata
svartsnäppa	Tringa erythropus
sädgås	Anser fabalis

1.14.2 Taiga (9010)

Kärlväxter

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
grönpyrola	Pyrola chlorantha
knärot	Goodyera repens
lappranunkel	Ranunculus lapponicus
linnea	Linnaea borealis
mattlumner	Lycopodium clavatum
norna	Calypso bulbosa

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
plattlumner	Diphasiastrum complanatum
ryl	Chimaphila umbellata
spindelblomster	Listera cordata
svedjenäva	Geranium bohemicum
tallört	Monotropa hypopitys
ögonpyrola	Moneses uniflora

Lavar

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
aspgelélav	Collema subnigrescens
brunpudrad nållav	Chaenotheca gracillima
bårdlav	Nephroma parile
dvärgbägarlav	Cladonia parasitica
garnlav	Alectoria sarmentosa
grynig filtav	Peltigera collina
kattfotslav	Arthonia leucopellaea
knottrig blåslav	Hypogymnia bitteri
kolflarnlav	Hypocenomyce anthracophila
ladlav	Cyphelium tigillare
liten aspgelélav	Collema curtisporum
liten sotlav	Cyphelium karelicum
luddlav	Nephroma resupinatum
lunglav	Lobaria pulmonaria
läderlappslav	Collema nigrescens
mörk blåslav	Hypogymnia austerodes

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
norrlandslav	Nephroma arcticum
nästlav	Bryoria furcellata
rödbrun blekspik	Sclerophora coniophaea
skinnlav	Leptogium saturninum
skrovellav	Lobaria scrobiculata
skuggblåslav	Hypogymnia vittata
småflikig brosklav	Ramalina sinensis
sotlav	Cyphelium inquinans
späd brosklav	Ramalina dilacerata
stiftgelélav	Collema furfuraceum
stuplav	Nephroma bellum
talltagel	Bryoria fremontii
vedskivlav	Lecidea botryosa
violettgå tagellav	Bryoria nadvornikiana
vitskaftad svartspik	Chaenothecopsis viridialba
västlig njurlav	Nephroma laevigatum

Mossor

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
aspfjädermossa	Neckera pennata
asphättemossa	Orthotrichum gymnostomum

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
mörk husmossa	Hylocomiastrum umbratum
platt fjädermossa	Neckera complanata

blåmossa	Leucobryum glaucum
bollvitmossa	Sphagnum wulfianum
flagellkvastmossa	Dicranum flagellare
grön sköldmossa	Buxbaumia viridis
kornknutmossa	Odontoschisma denudatum

skogshakmossa	Rhytidiadelphus subpinnatus
skör kvastmossa	Dicranum fragilifolium
terpentinmossa	Geocalyx graveolens
vedtrappmossa	Anastrophyllum hellerianum

Svampar

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
barkticka	Oxyporus corticola
blå taggsvamp	Hydnellum caeruleum
brandskikt dyna	Daldinia loculata
doftskinn	Cystostereum murrarii
doftticka	Haploporus odoratus
dropptaggsvamp	Hydnellum ferrugineum
fläckporing	Antrodia albobrunnea
gammelgranskål	Pseudographis pinicola
goliatmusseron	Tricholoma matsutake
gropticka	Oligoporus guttulatus
gräddporing	Skeletocutis lenis
gränsticka	Phellinus nigrolimitatus
harticka	Inonotus leporinus
kandelabersvamp	Clavicornia pyxidata
koralltaggsvamp	Herichium coralloides
kötticka	Leptoporus mollis

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
lakritsmusseron	Tricholoma apium
lappticka	Amylocystis lapponica
motaggsvamp	Sarcodon squamosus
orange taggsvamp	Hydnellum aurantiacum
ostticka	Skeletocutis odora
rosenticka	Fomitopsis rosea
rynkskinn	Phlebia centrifuga
rävticka	Inonotus rheades
stjärntagging	Asterodon ferruginosus
stor aspticka	Phellinus populicola
tallticka	Phellinus pini
trådticka	Climacocystis borealis
ullticka	Phellinus ferrugineofuscus
veckticka	Antrodia pulvinascens
vedticka	Phellinus viticola
violmussling	Trichaptum laricinum

Fåglar

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
gråspett	Picus canus
järpe	Bonasa bonasia
lappmes	Parus cinctus
lavskrika	Perisoreus infaustus
mindre hackspett	Dendrocopos minor
nattskärna	Caprimulgus europaeus
nötkråka	Nucifraga caryocatactes

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
pärluggla	Aegolius funereus
spillkråka	Dryocopus martius
stjärntmes	Aegithalos caudatus
tallbit	Pinicola enucleator
tjäder	Tetrao urogallus
tofsmes	Parus cristatus
tretåig hackspett	Picoides tridactylus

Skalbaggar

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
barrpraktbagge	Dicerca moesta
bronsbjörn	Callidium coriaceum
granbarkgnagare	Microbregma emarginata
raggbock	Tragosoma deorsum

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
reliktböck	Nothorhina punctata
sotsvart praktbagge	Melanophila acuminata
stebelbock	Necydalis major
åttafläckig	
praktbagge	Buprestis octoguttata

1.14.3 Lövsumpskog (9080)

Kärlväxter

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
bäckbrämsa	Cardamine amara
dvärghäxört	Circaea alpina

<i>Svenskt artnamn</i>	<i>Latinskt artnamn</i>
repestarr	Carex loliacea
skogslysing	Lysimachia nemorum

gullpudra	Chrysosplenium alternifolium	skärmstarr	Carex remota
klotstarr	Carex globularis	springkorn	Impatiens noli-tangere
korallrot	Corallorhiza trifida	spädstarr	Carex disperma
kärrbräken	Thelypteris palustris	storgroe	Poa remota
kärrfibbla	Crepis paludosa	strutbräken	Matteuccia struthiopteris
missne	Calla palustris	sumpviol	Viola uliginosa
rankstarr	Carex elongata		

Mossor

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn	Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
alsidenmossa	Plagiothecium latebricola	mörk husmossa	Hylocomiastrum umbratum
bandpraktmossa	Plagiomnium elatum	piskbaronmossa	Anomodon attenuatus
blåmossa	Leucobryum glaucum	platt spretmossa	Herzogiella turfacea
blåsfliksmossa	Lejeunea cavifolia	rutlungmossa	Conocephalum conicum
bågpraktmossa	Plagiomnium medium	rörsvepemossa	Jungermannia leiantha
dunmossa	Trichocolea tomentella	skirmossa	Hookeria lucens
hårklomossa	Dichelyma capillaceum	skogshakmossa	Rhytidiadelphus subpinnatus
källgräsmossa	Brachythecium rivulare	skuggmossa	Dicranodontium denudatum
källpraktmossa	Pseudobryum cinclidioides	terpentinmossa	Geocalyx graveolens
kärrkammossa	Helodium blandowii	trubbfjädermossa	Homalia trichomanoides

Fåglar

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn	Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
entita	Parus palustris	mindre hackspett	Dendrocopos minor
järpe	Bonasa bonasia	stjärtmes	Aegithalos caudatus
mindre flugsnappare	Ficedula parva		

1.14.4 Skogbevuxen myr (91D0)

Kärlväxter

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn	Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
klotstarr	Carex globularis	mossviol	Viola epipsila
kärrviol	Viola palustris	stjärnstarr	Carex echinata

Mossor

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn	Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
bollvitmossa	Sphagnum wulfianum	kornknutsmossa	Odontoschisma denudatum
flagellkvastmossa	Dicranum flagellare		

Fåglar

Svenskt artnamn	Latinskt artnamn	Svenskt artnamn	Latinskt artnamn
järpe	Bonasa bonasia	tretåig hackspett	Picoides tridactylus
spillkråka	Dryocopus martius	videsparv	Emberiza rustica
tjäder	Tetrao urogallus		

1.15 Litteratur

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 1996, *Reservatsbeslut och skötselplan för naturreservatet Tängsta*, Dnr 231-2565-95

Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2005, *Bevarandeplan för Natura 2000-området Tängsta SE0250052*, Dnr 511-10428-05

Natura 2000-databasen, område Tängsta, SE0250052 (ej tryckt)

Naturvårdsverket, 2005, *Art- och naturtypsvisa vägledningar för Natura 2000* (ej tryckt)

